

تاریخ و مشاہیر نمنین

بہار امام بیہی عسکری نمنین

www.ketab.ir

سر شناسه	: عسگری نمین، یحیی، ۱۳۲۹ -
عنوان و پدیدآور	: تاریخ و مشاهیر نمین / یحیی عسگری نمین.
مشخصات نشر	: اردبیل: شیخ صفی الدین، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	: ۴۳۰ ص.: مصور.
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۶۸۲۲-۵۰-۴
وضعیت فهرست نویسی: فیبا	
موضوع	: مشاهیر -- ایران -- نمین -- سرگذشتنامه
موضوع	: شهیدان -- ایران -- نمین -- سرگذشتنامه
موضوع	: نمین -- تاریخ
رده بندی کنگره	: DSR۲۱۲۳/م۹ع۵ ۱۳۹۳
رده بندی دیویی	: ۹۵۵/۳۱۲۵
مارک کتابخانه ملی	: ۳۴۶۷۲۷۸

نشر اختر

انتشارات شیخ صفی الدین

تاریخ و مشاهیر نمین

یحیی عسگری نمین

ناشر: انتشارات شیخ صفی الدین با همکاری نشر اختر
 حروفچینی و طراحی روی جلد: شیخ صفی الدین
 چاپ اول ۱۳۹۳ / ۳۴۰ صفحه / قطع وزیری / تیراژ: ۱۰۰۰ جلد
 شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۶۸۲۲-۵۰-۴
 مراکز فروش: تبریز- اول خیابان طالقانی، نشر اختر
 تلفن: ۰۹۱۴۱۱۶۶۸۹۷ و ۰۴۱-۳۵۵۵۵۳۹۳
 اردبیل- انتشارات شیخ صفی الدین
 تلفن: ۰۹۱۴۱۵۲۸۲۳۱ و ۰۴۱-۳۳۲۳۸۴۲۱

قیمت: ۲۳۰۰۰ تومان

بسم الله الرحمن الرحيم

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۲	پیش گفتار
۱۴	مقدمه
۱۶	جغرافیای تاریخی منطقه نمین
۱۷	ویژگیهای جغرافیایی
۱۷	جاذبه‌های طبیعی
۱۸	راههای ارتباطی نمین
۱۸	آثار تاریخی
۱۹	مکانهای باستانی نمین
۲۰	صنایع دستی
۲۰	مراکز دانشگاهی
۲۰	وجه تسمیه نمین
۲۲	نگاهی گذرا به تاریخ نمین
۲۲	نمین در دوران پیش از تاریخ
۲۳	دلمن ها

۲۶	نمین در دوران باستان
۲۷	تمدن کادوسیای
۲۸	پیشینه تاریخی
۲۹	تمدن سکاها
۳۰	نمین در دوران مفرغ (برنز)
۳۱	اقوام تالش
۳۴	مهرانیان
۳۷	دوران زندگی شیخ صفی الدین و منطقه نمین
۳۸	منطقه ویلکج (نمین) در دوره جلایری
۴۱	دوره نادرشاه افسار
۴۱	نمین در دوره کریم خان زند
۴۳	دوره حکومت قاجاریه و شراب منک، نمین
۴۵	دوره حکومت مصطفی خان
۴۷	میرحسن خان
۴۸	میرحسن خان و لقب اسبق المجاهدین
۴۹	قلعه شیندان
۵۱	قلعه شیندان و ارتباطهای تاریخی
۵۲	قلعه شیندان در دوره قاجاریه
۵۲	قلعه شیندان در کتاب از آستارا تا آستاراباد
۵۲	قلعه نمین
۵۴	قلعه نمین در دوره جنگهای ایران و روس
۵۶	اوژن اوپن در نمین
۵۹	حاکمان اثرگذار تاریخ منطقه تالش - نمین (افشاریه، زندیه و قاجاریه)
۵۹	میرعباس بیگ
۶۰	میرجمال الدین

۶۲	میرمصطفی خان
۶۴	میر حسن خان
۶۶	میر کاظم خان
۶۸	حاکم آستارا، میر کاظم خان
۷۰	دیدار میر کاظم خان از کماندات لنکران
۸۲	شاهزاده فرخنده خانم (دختر عباس میرزا)
۸۴	میر سلطان احمد خان «سیف الملک»
۸۶	خاطره‌ای از رده داری سیف الملک و دفاع از رعایا
۸۷	حکومت آستارا در دوره سیف الملک
	بازرسی مرز ایران و روس توسط میرزا رضای مهندس باشی در دوره حکومت سیف
۸۸	الملک در نمین
۸۸	حضور در تالش
۹۴	وصیت نامه سیف الملک به پسرش میرزا علی خان
۱۰۱	میر اسداله خان صارم السلطنه
۱۰۴	میرزین العابدین خان سرهنگ
۱۰۶	میر لطفعلی خان (امیر تومان) سردار محترم
۱۰۷	ممانعت لطفعلی خان از تصرف ملکی در آستارا توسط روسها
۱۰۸	میرزا عبدالله مستوفی ملقب به مشکات دفتر
۱۱۱	میر سلیمان خان صارم السلطنه
۱۱۴	بانو قمر سلطان خانم
۱۱۶	میر صادق خان صارم السلطنه (سردار ناصر)
۱۲۰	قتل صارم نظام
۱۲۷	شرح وقایع کنسولگری روسیه ۲۴ اسفند ۱۲۸۶ تا ۲۴ فروردین ۱۲۸۷
۱۲۷	مذاکرات سفارت عثمانی با صارم السلطنه
۱۲۸	عین الدوله و اعزام صارم السلطنه به تبریز
۱۲۹	خان نمین در سفرنامه‌های مستشرقین

۱۳۳	میرعباسقلی مبصرالسلطنه (سرتیپ)
۱۴۰	میررضاقلی خان افخم السلطنه
۱۴۱	میرجهانگیرخان منصور نظام
۱۴۱	سرتیپ علیقلی خان اقبال همایون
۱۴۲	میرمجیدخان (سالار)
۱۴۳	میرمحمد علیخان منصور الدوله
۱۴۴	سرهنگ مصباح
۱۴۴	سید داود خان ایمانی نمینی
۱۴۶	سرانجام حاکمیت موروئی خوانین و سادات لنکران و نمین
۱۴۹	مشاهیر نمین
۱۵۰	پیر بدرالدین نمینی
۱۵۲	بقعه شیخ بدرالدین به روایت پیر
۱۵۵	پیر بابا روشن
۱۵۵	پیر لنگ
۱۵۷	مهان کشفی نمینی
۱۶۳	محمد صادق نمینی (برادگاهی)
۱۶۵	ملک محمد ننه کرانی
۱۶۶	میرزا علی اشرف ننه کرانی
۱۶۷	حاج میرزا محمد
۱۶۸	میرزا عبدالله «صاحب قلم و ادب»
۱۷۱	محمد بن میرحمزه ننه کرانی
۱۷۲	آیت الله شیخ ملا محمد فاضلی نوجه ده
۱۷۳	حجت الاسلام آقا میرزا علی
۱۷۳	حاج آقابابا بیگ (معینی) نمین
۱۸۰	آقا میرزا فرج الله مغانی نمینی

- ۱۸۲ سعید ابن کاظم بیگ برادگاهی
- ۱۸۴ میرزا احمد میرزا خداوردی
- ۱۸۷ حاج شیخ محمد سعید نقشبندی
- ۱۸۹ ملا جهانگیر
- ۱۹۰ درویش غنی
- ۱۹۱ میر حمزه موسوی ننه کرانی
- ۱۹۲ تاج الذاکرین
- ۱۹۳ میرزا یوسف عبداللہی نمینی
- ۱۹۶ شیخ هاشم طوسی
- ۱۹۸ میرزا نصرت مطاعی نمین
- ۲۰۱ سید مسعود اسبقی نمینی
- ۲۰۶ میرزا محمد رفیع عبداللہی نمین
- ۲۰۸ میر خلیل بنی هاشمی
- ۲۰۹ شیخ مظهر شفیقی
- ۲۱۱ میرزا یونس محمدزاده نمینی
- ۲۱۷ ابوالقاسم امامی نمین
- ۲۱۸ محمدحسن نقوی نمینی معروف به میرزا حسن
- ۲۲۰ آیت الله حاج سید احمد نجفی ننه کرانی
- ۲۲۲ سعداله خان آزاده نمینی
- ۲۲۴ اشرف خانم طباطبایی وکیلی
- ۲۲۵ شهاب آذرتاش نمینی
- ۲۲۸ سید ابوالفضل اقبالی نمینی
- ۲۳۳ آیت الله محمدعلمی نجفی (سولا)
- ۲۳۵ آیت الله حاج میرزا احمد زاهدی لنکرانی
- ۲۳۶ یادمان و خاطره مردم نمین
- ۲۳۹ خاطره از سال ۱۳۳۵ (راوی: یکی از نمینی‌ها)

۲۴۱	خاطرات یک مؤمن نمینی
۲۴۴	سلطانعلی خان اسبقی نمینی
۲۴۶	حاج اسماعلی رستمی نمین
۲۵۲	سید کریم سیدی نمین
۲۵۳	هارون شفیقی عنبران
۲۵۶	سید نجفقلی اقبالی نمین
۲۶۱	سید ناصر الدین مبصری نمینی
۲۶۵	شیخ ثابت شفیق عنبران
۲۶۸	میر ابراهیم اسبقی (اعزاز السلطان)
۲۷۲	حضرتقلی گل بابایی اس
۲۷۴	صادق محجوبی نمین
۲۷۶	محرم خدایی
۲۷۷	نوراله بصیری نمین
۲۷۹	مهندس روح اله اسبقی
۲۸۰	طاہر عبدالہی نمین
۲۸۱	حاج شیخ عبدالعظیم ایرانی
۲۸۲	سرتیپ مرتضی تاج محرابی
۲۸۳	آیت الله حاج آقا مصطفی نورانی
۲۸۵	جبرائیل قبادی نمین
۲۸۹	سرہنگ انوشیروان معینی نمینی
۲۹۱	آقالار محمدیان نمینی
۲۹۵	دکتر حسن سلیمی نمین
۲۹۸	آیت الله سیدفخرالدین موسوی ننه کران
۳۰۰	میر فتح الله امیر سرہنگ پور نمینی
۳۰۳	دکتر اسدالله عبداللہی میرزائق
۳۰۶	نصیر میکائیلی

۳۰۷	میر تقی خان سید سلیمانی نمین
۳۰۹	حجت الاسلام شیخ هابیل واثق
۳۱۰	حاج شیخ حمید عدلی
۳۱۱	اصلان زاهدی
۳۱۵	داود آذرتاش نمین
۳۱۷	سید اسکندر اسبقی نمین
۳۱۸	جمال الدین شیخ محمد قادر باقری نمین
۳۲۱	سید نور علی اسبقی نمینی
۳۲۲	منوچهر آذر
۳۲۴	هوشنگ وقر دوست
۳۲۶	آیت الله حاج سید عبداللہ بن محمد کرانی
۳۲۸	حاج بهمن عبداللہی نیا
۳۳۰	فضایل ابراهیم پور خانقاه
۳۳۳	فرح بخش ستودی نمین
۳۳۵	دکتر داور حسین زاده نمین
۳۳۶	اسکندر نجفی سوها «سخنور»
۳۴۰	حاج جواد قرآن نویس
۳۴۲	دکتر محمد حسین سلیمی نمین
۳۴۴	محمد صالح مهندسی نمین
۳۴۸	دکتر رسول خدا بخش
۳۵۰	دکتر جمشید شیخ زاده مصدق
۳۵۴	دکتر ابوالفتح حسین زاده نمین
۳۵۵	دکتر شمس نوبخت دودران
۳۵۸	دکتر علی تیمورزاده
۳۶۰	محمد حسین کاظمی نمین
۳۶۵	خانم دکتر آسیه اسبقی

۳۶۶	استاد حسن عدالت نمین
۳۶۸	عباس ممی زاده
۳۶۹	جعفر ابراهیمی (شاهد)
۳۷۱	پروفسور محمد اسدزاده
۳۷۳	دکتر منصور جعفری نمین
۳۷۵	مهندس مهرداد حسین خانلو
۳۷۸	شیرین علی سیفی نوشتق
۳۷۹	دکتر سید علیرضا مدباح نمین
۳۸۲	دکتر سید شیوا اسبقیان نمینی
۳۸۴	محمد نوری دودرن
۳۸۶	کیکائوس شفق نیا
۳۸۸	اکبر اسدی
۳۸۹	خانم زهرا رسول زاده نمین
۳۹۱	سروش یار جنبابی نمین
۳۹۳	سید محمد شروین اسبقیان نمینی
۳۹۵	استاد فرهنگ فرخی
۳۹۶	استاد خلیل سمایی جابلو
۳۹۸	فریبا جعفری نمینی
۴۰۰	مهندس یدالله ملازم
۴۰۱	حجت الاسلام نورمحمد صبری
۴۰۲	محمدعلی اجاقی نیارق
۴۰۵	مهندس فرشید نوری دودران
۴۰۷	شجاعت قانع گرده
۴۰۹	لاله عرفانی نمین
۴۱۰	علی حقی نوجه ده

۴۱۲.....	شهدای نمین
۴۱۲.....	شهید صدآفرین
۴۱۵.....	شهید حسن (ابراهیم) صحرایی
۴۱۶.....	شهید نصیر شیردل نمین
۴۱۷.....	شهید محمد مرادجو نمین
۴۱۹.....	شهید محبوب قادری نمین
۴۲۱.....	شهید محمد بیرامی نمین
۴۲۲.....	شهید محراب ضاپور جله کران
۴۲۳.....	شهید رضا هنرور نمین
۴۲۵.....	شهید احمد محمادی
۴۲۶.....	شهید جهان بخش ماز
۴۲۷.....	شهید محمد بنیادی
۴۲۹.....	شهید علی شهبازی جله کران
۴۳۱.....	شهید قدیر پارسا خانکندی
۴۳۲.....	شهید ایرج شاهماری نمین
۴۳۴.....	شهید مجتبی حمزه زاده
۴۳۶.....	منابع

پیش گفتار

قال الله تعالى: «فَصُصِ الْقَصَصَ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ»^۱ ترجمه: «قصص و داستانهای (واقعی) را بازگو کن تا مردم درباره آن بیاندیشند و برای بهتر زیستن از آنها پند و عبرت بگیرند.» انسان از بدو تولد تا مان مرگ، خواه ناخواه و چه به صورت مثبت و چه منفی از دیگران سرمشق و بهره می گیرد، و این سرمشق گیری در تمام عرصه های زندگی انسان از جمله اندیشه و افکار، آداب معاشرت، سخن گفتن، راه رفتن و حتی غذاخوردن نیز تاثیر می گذارد. همین عامل، نقش پذیری دارد، تعلیم و تربیت و پرورش کمالات معنوی مؤثر است. چنانکه از رسول گرامی اسلام (ص) نقل شده است که فرمودند: «عند ذکر الصالحین تنزل الرحمه»^۲ با یاد کردن از نیکان و افراد صالح و ذکر سادات زندگی آنان، رحمت الهی بر انسان نازل می گردد. یعنی انسان با ملاک قراردادن رفتار و منش و شخصیت و وارستگی الگوهای صالح و شایسته موجب رشد و پویائی خود می شود و سبب آسانی به کمالات و سجایای اخلاقی را برای خود فراهم می نماید و این خود مشمول رحمت الهی قرار گرفتن است.

قسمتی از این کتاب قبلاً تحت عنوان «شب چراغ، آشنایی با مشاهیر نمین» به صورت بولتن داخلی در بنیاد دایره المعارف استان اردبیل در سال ۱۳۸۹ منتشر گردیده بود و کتاب حاضر ادامه همان کتاب با اضافاتی کلی در دسترس علاقه مندان قرار می گیرد. در آن کتاب

۱- قسمت آخر آیه ۱۷۶ سوره مبارکه اعراف

۲- سفینه البحار، ج ۲، ص ۱۶۸

زندگی نامه ۲۲ نفر شخصیت آورده شده بود، که در کتاب حاضر ۸۸ نفر به آن اضافه گردیده که در مجموع ۱۱۰ نفر از مشاهیر و مفاخر و نام آوران فرهیخته نمین آورده شده است.

در بخش اول کتاب، نگاهی گذرا به جغرافیای منطقه شده است و در بخش دوم خلاصه از پیشینه تاریخی نمین آمده است و در بخش سوم، حاکمان دوره قاجار که مطالب آن از کتب تاریخی است، گردآوری شده و یا از اطلاعات و مطالب خانواده‌ها و خوانین نمین تهیه گردید. است، در بخش چهارم، مشاهیر و اندیشمندان نمین و حومه به ترتیب تاریخی از قرن هفتم شروع شده و تا معاصرین نوشته شده که این مورد هم با پژوهش و تحقیق پنج ساله اینجانب جمع آورده گردیده است.

در فصل آخر کتاب، زندگانی ۱۶ شهید از شهدای نمین و حومه به ترتیب تاریخ شهادت که مدفن و مزار این عزیزان در شهرستان می‌باشد آورده شده است، البته لازم به یادآوری است که تعداد شهدای نمین و حومه بیش از این بوده و شرح افتخارات آنها کتاب جداگانه می‌طلبد.

ضمن پوزش از صاحب نظران و اساتید که منت نهاده و نقایص این کتاب را به اینجانب متذکر خواهند شد، اگر عمری باقی بود در چاپهای بعدی حتماً نظرات این اساتید را منظور خواهم نمود. لازم به ذکر می‌باشد با توجه به محدودیت منابع مطالعاتی مربوط به منطقه و مشاهیر نمین بیشتر مطالب از کتاب تاریخی دیگر که در آنها به مناطق مثل نمین کمتر پرداخته شده است استفاده نموده‌ام. امیدوارم مقبول طبع این علم و فرهنگ قرار گیرد.

یحیی عسگری نمین

مقدمه

با سپاس بیکران به درگاه خداوند منان که توان نوشتن را به اینجانب عطا فرمود همواره در طول دوران زندگی‌ام، نه تنها بهترین راه برای پاسداشت حقیقت انتخاب نموده و در مدت ۳۰ سال خدمت در آموزش و پرورش هرگاه با مشکلی برخورد کرده‌ام؛ با نوشتن دین خود را ادا نموده‌ام. در همین زمینه مقالات زیادی از اینجانب در سالهای گذشته در جراید و مجلات و نشریات کشوری و محلی چاپ گردیده که بیشتر این مطالب در خصوص انعکاس مسائل و مشکلات شهرستان نمین و معرفی فرهنگ و تاریخ دیرینه زادگاهم بوده است. شهرستان نمین از دیرباز مرکز علم، ادب، فرهنگ و ادب بوده و بنده نیز که یکی از دانش‌آموختگان این شهر هستم، همواره نوشتم تا به نوعی وظیفه خود را نسبت به فرهنگ این منطقه ادا نمایم. زنان و مردان شریفی در این زندگی کرده‌اند که هر کدام نقشی در فرهنگ و ادب این سرزمین داشته‌اند و اینک برخیزم در نقاب خاک کشیده‌اند، دریغا که آثار گرانبهای آنها در حال فراموشی است. بدون شک وظیفه ماست که این میراث معنوی را پاس بداریم. به هر طریقی و با هر چه که در توان داریم، آن اندیشه‌ها را برای آیندگان به یادگار گذاریم. در همین راستا، مدتهاست که قدم در راهی خطیر نهاده و درخصوص تاریخ، مشاهیر و فرهنگ نمین مطالعه نموده‌ام تا به یاری خدا کتابی در مورد تاریخ، فرهنگ و تمدن، مشاهیر و بزرگان شهرستان نمین به رشته تحریر درآورم، بر خود لازم می‌دانم از سروران گرامی و عزیزانی که با گشاده رویی نمینی بودن

خود را به اثبات رسانده و از شهرستانهای دور و نزدیک مطالب و عکس‌های مرتبط، اسناد و فرمان‌های مربوط به تاریخ نمین و زندگی نامه خود یا اقوامشان را ارسال فرمودند، آثاری که تاکنون به چاپ نرسیده است، از همکاری و مساعدت تمامی آنان تقدیر و تشکر می‌شود، بخصوص آقایان سید فتح‌الله سرهنگ‌پور، اصغر تقی‌زاده شکیا، یوسف تقی‌نژاد، دکتر منصور جعفری نمین و خانم روح انگیز افتخار، زهرا سلیمانی، کتایون صارمی، دکتر گیتی مجیدی و همچنین آقایان: مهندس احمد اقبالی، سید محمدحسن اسبقی، اکبر اسدی ویراستار، ریز رضایی مطالعه‌ی متن، غلامرضا نصیرزاده تایپ، انور نظری، انشاءالله سلطانپور، آخابا شهماری، مصطفی نجفی، آرمین گل‌بابایی و قربانعلی رستمی به خاطر ارائه اسناد قدیمی و عکس، آقای محمود هدایتی، دکتر مهرداد عشایر و امیر رجبی که ویراستاری این مجموعه را بر عهده داشته‌اند، و نیز آقای پیام خدادادی به خاطر ارائه مطالب از اینترنت و ناشر محترم نمین آقای شاهین اسبقیان که با تعصب و علاقه خاصی این کتاب را آماده چاپ نمودند، تشکر کرده و با یاد و ذکر خیر از دوست عزیز سفر کرده مرحوم فرهنگ فولادی که همواره با صبر و استقامت از تاریخ گذشته نمین، ما را در این وادی راهنما بودند، در خاتمه از مسئولین و بنیان‌گذاران بنیاد دایره المعارف استان اردبیل که زمینه پژوهش را برای اینجانب فراهم نمودند تا به امتیازات خود پردازم، تشکر می‌نمایم و در خاتمه کتاب حاضر را به اهالی فرهنگ دوست نمین تقدیم می‌نمایم.

یحیی عسگری نمین